

Menukaart

Dominee G.H. Kerstenschool YERSEKE

Ds. G.H. Kerstenschool

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Menukaart	3
Gekozen interventies	3
Mogelijke interventies	3
Niet gekozen interventies	4
A. Meer onderwijs	5
Voor- en vroegschoolse interventies	5
Uitbreiding onderwijs	6
Zomer- of lentescholen	7
B. Effectievere inzet van onderwijs	8
Een-op-een-begeleiding	8
Individuele instructie (tutoring)	9
Instructie in kleine groepen (tutoring)	10
Instructie in kleine groepen - High Dosage Tutoring (HDT)	11
Directe instructie	12
Leren van en met medeleerlingen (tutoring)	13
Feedback	14
Beheersingsgericht leren	15
Technieken voor begrijpend lezen	16
Interventies gesproken taal (gesproken-taal-interventies)	17
C. Sociaal-emotionele en fysieke ontwikkeling	18
Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen	18
Sportieve activiteiten	19
Cultuureducatie	20
D. Executieve functies	21
Metacognitie en zelfregulerend leren	21
Samenwerkend leren	22
E. Inzet van personeel	23
Klassenverkleining	23
Onderwijsassistenten/instructeurs	24
F. Faciliteiten en randvoorwaarden	25
Interventies gericht op faciliteiten en randvoorwaarden	25
Ouderbetrokkenheid	26
Digitale technologie	27

Menukaart

Gekozen interventies

Categorie	Interventie	Het bewijs	Maanden leerwinst	Kosten
B. Effectievere inzet van onderwijs	Een-op-een-begeleiding		+5	
B. Effectievere inzet van onderwijs	Instructie in kleine groepen (tutoring)		+4	
B. Effectievere inzet van onderwijs	Directe instructie		+7	
B. Effectievere inzet van onderwijs	Feedback		+8	
B. Effectievere inzet van onderwijs	Technieken voor begrijpend lezen		+6	
D. Executieve functies	Metacognitie en zelfregulerend leren		+7	
D. Executieve functies	Samenwerkend leren		+5	
E. Inzet van personeel	Klassenverkleining		+3	
E. Inzet van personeel	Onderwijsassistenten/instructeurs		+1	
F. Faciliteiten en randvoorwaarden	Interventies gericht op faciliteiten en randvoorwaarden			
F. Faciliteiten en randvoorwaarden	Digitale technologie		+4	

Mogelijke interventies

Categorie	Interventie	Het bewijs	Maanden leerwinst	Kosten
B. Effectievere inzet van onderwijs	Individuele instructie (tutoring)		+3	
B. Effectievere inzet van onderwijs	Leren van en met medeleerlingen (tutoring)		+5	
B. Effectievere inzet van onderwijs	Beheersingsgericht leren		+5	

Niet gekozen interventies

Categorie	Interventie	Het bewijs	Maanden leerwinst	Kosten
A. Meer onderwijs	Voor- en vroegschoolse interventies		+5	
A. Meer onderwijs	Uitbreiding onderwijs		+2	
A. Meer onderwijs	Zomer- of lentescholen		+2	
B. Effectievere inzet van onderwijs	Instructie in kleine groepen - High Dosage Tutoring (HDT)		+5	
B. Effectievere inzet van onderwijs	Interventies gesproken taal (gesproken-taal-interventies)		+5	
C. Sociaal-emotionele en fysieke ontwikkeling	Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen		+4	
C. Sociaal-emotionele en fysieke ontwikkeling	Sportieve activiteiten		+2	
C. Sociaal-emotionele en fysieke ontwikkeling	Cultuureducatie		+2	
F. Faciliteiten en randvoorwaarden	Ouderbetrokkenheid		+3	

A. Meer onderwijs

Voor- en vroegschoolse interventies

Gemiddeld effect (5 maanden leerwinst), sterk bewijs, hele hoge kosten.

Het bewijs 	Maanden leerwinst +5	Kosten
--	---------------------------------------	--

Wat is het?

Voor- en vroegschoolse interventies zijn bedoeld om ervoor te zorgen dat jonge kinderen effectief kunnen deelnemen aan het programma in groep 1 c.q. groep 3.

Hoe effectief is deze interventie?

De interventies hebben een positieve impact met gemiddeld een vooruitgang van vijf maanden.

Hoe overtuigend is het bewijs?

Over het algemeen is het bewijs dat de interventie werkt robuust en aangetoond. Wel kan onderscheid gemaakt worden tussen voorzieningen, middelen en inzet van personeel. Met name de kwaliteit van het personeel is op de lange termijn van essentieel belang.

Wat zijn de kosten?

De kosten zijn hoog, omdat geïnvesteerd moet worden in voorzieningen, middelen en (professionalisering) personeel. Te denken valt aan € 1.200 tot € 2.400 per leerling

Waar moet je rekening mee houden?

1. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor voorschoolse educatie en kinderopvang. Inzet van voor- en vroegschoolse interventies kunt u in samenwerking doen, binnen de bestaande kaders voor verantwoordelijkheden en besteding van middelen.
2. De interventies moeten van hoge kwaliteit zijn, en gekwalificeerd en goed opgeleid personeel is essentieel.
3. Die hoge kwaliteit komt tot uitdrukking in de ontwikkeling van een positieve relatie tussen medewerkers en kinderen, waarbij de kinderen o.a. kennismaken met (voor)lezen, beginnend cijfermatig inzicht ontwikkelen en non-verbaal leren redeneren.
4. Een langere periode (minimaal een jaar) op een voor- of peuterschool en starten op jonge leeftijd (drie jaar) lijken meer effect te hebben dan kortere periodes op een iets latere leeftijd, wat gemiddeld minder resultaten oplevert.
5. Kinderen met een extra ondersteuningsbehoefte kunnen profiteren van hoogwaardige interventies, vooral als daar kinderen uit verschillende milieus aan meedoen en als deze interventies een sterke educatieve component hebben.

Deze interventie is overgenomen uit de 'menukaart' van het Nationaal Programma Onderwijs

Uitbreiding onderwijs

Klein effect (2 maanden leerwinst), gemiddeld bewijs, gemiddelde kosten.

Het bewijs 	Maanden leerwinst +2	Kosten
--	---------------------------------------	--

Wat is het?

Het bieden van meer uren kan op verschillende manieren: verlengen van het schooljaar, verlengen van de schooldag (voor- en naschoolse programma's) of het geven van extra tijd aan specifieke (kansarme) leerlingen.

Hoe effectief is deze interventie?

De impact op de leergroei is matig: gemiddeld twee maanden extra vooruitgang. Voor meer kansarme leerlingen is dit circa drie maanden. Tevens is er impact op het sociale domein: beter gedrag en een betere omgang met leeftijdgenoten.

Hoe overtuigend is het bewijs?

Het bewijs is redelijk zeker. De leerwinst is niet louter toe te schrijven aan de extra tijd, maar zeker ook aan een gerichte aanpak.

Wat zijn de kosten?

De kosten zijn voor de basisschool gemiddeld. De kosten zitten in de middelen die de school aanschaf en de professionalisering van de leerkracht. Te denken valt aan verlenging van het schooljaar met twee weken: € 365 per leerling. Naschoolse activiteiten: € 8 per leerling per dag.

Waar moet je rekening mee houden?

1. Het is belangrijk om de extra tijd zo goed mogelijk te benutten.
2. De extra tijd moet worden afgestemd op de onderwijsbehoeften van de leerlingen en op hun niveau.
3. Naschoolse programma's met een duidelijke structuur, een sterke link met het curriculum en goed gekwalificeerd en goed opgeleid personeel hebben grotere voordelen dan een meer vrijblijvende extra inzet van uren en programma's.
4. Naschoolse programma's kunnen de mogelijkheid bieden om wat intensiever onderwijs (en instructie) te volgen
5. Verrijkingsactiviteiten zonder een specifieke focus op leren kunnen een bepaalde impact hebben. De impact van de verschillende interventies kan sterk variëren
6. Heb je onderzocht hoe de kwaliteit van lesgeven en leren tijdens schooltijd kan worden verbeterd? Het is misschien goedkoper en efficiënter om eerst te proberen om meer evidence-based programma's of praktijken in de bestaande schooldag te introduceren.

Deze interventie is overgenomen uit de 'menukaart' van het Nationaal Programma Onderwijs

Zomer- of lentescholen

Klein effect (2 maanden leerwinst), sterk bewijs, gemiddelde kosten.

Het bewijs 	Maanden leerwinst +2	Kosten
--	---------------------------------------	--

Wat is het?

Zomerscholen zijn lessen tijdens de zomervakantie. Het gaat vaak om inhaalprogramma's. Zomerscholen richten zich niet altijd op leren. Veelal staan sport en niet-schoolse activiteiten centraal. Zomerscholen kunnen ook worden benut in het kader van de overgang van PO naar VO.

Hoe effectief is deze interventie?

Zomerscholen hebben een impact van circa twee maanden. het effect is groter (vier maanden) als de zomerschool intensief is, beschikt over voldoende middelen, werkt in kleine groepjes en werkt met goede (getrainde) leraren. Zomerscholen die zich niet richten op het leren, leiden niet tot leerwinst.

Hoe overtuigend is het bewijs?

De werking van deze interventie is sterk afhankelijk van de inrichting van de zomerschool. Is er sprake van een gerichtheid op leren, of staan sporten en buitenschoolse activiteiten meer centraal?

Wat zijn de kosten?

De kosten zijn relatief hoog: middelen en personeel. Te denken valt aan € 300 - € 500 per leerling per week.

Waar moet je rekening mee houden?

1. Als je met een zomerschool de schoolprestaties wilt verbeteren, moet deze een leercomponent hebben. Heeft jouw zomerschool een intensieve instructiecomponent (in kleine groepen of een-op-een)?
2. Zomerscholen zijn relatief duur. Heb je overwogen om gedurende het schooljaar te voorzien in extra leertijd? Daarmee bereik je misschien vergelijkbare resultaten voor minder geld.
3. Bij een zomerschool kan het lastig zijn om ervoor te zorgen dat de leerlingen gedurende het hele programma blijven komen. Hoe kun je leerlingen en hun familie betrokken houden?

Deze interventie is overgenomen uit de 'menukaart' van het Nationaal Programma Onderwijs

Zie ook

- Praktijkaart zomerschool

B. Effectievere inzet van onderwijs

Een-op-een-begeleiding

Gemiddeld effect (5 maanden leerwinst), sterk bewijs, hoge kosten.

Het bewijs 	Maanden leerwinst +5	Kosten
--	---------------------------------------	--

Wat is het?

De leerling krijgt in een één op één setting intensieve begeleiding van de leerkracht, de onderwijsassistent, de RT-er of een andere volwassene.

Hoe effectief is deze interventie?

Grote impact. Er zijn aanwijzingen dat één-op-één-lessen effectief kunnen zijn en gemiddeld ongeveer vijf maanden extra vooruitgang opleveren. Korte, regelmatige sessies (ongeveer 30 minuten, drie tot vijf keer per week) gedurende een bepaalde periode (zes tot twaalf weken) lijken een optimale impact te hebben. Idealiter wordt de één-op-één-begeleiding gekoppeld aan de reguliere lessen en is er sprake van monitoring van de vooruitgang.

Hoe overtuigend is het bewijs?

Over het algemeen is het bewijs consistent en sterk, vooral voor jongere leerlingen die achterlopen op hun leeftijdsgenoten met lezen en rekenen. De effecten op leerlingen uit kansarme milieus zijn doorgaans ook bijzonder positief.

Wat zijn de kosten?

Hoge kosten. Afhankelijk van het aantal leerlingen dat in aanmerking komt voor de begeleiding. Kosten per leerling kunnen worden ingeschat op: 12 weken x 0,5 uur per dag = 20-30 uur. Kosten per leerling: € 800 tot € 1.000

Waar moet je rekening mee houden?

1. Een-op-een-begeleiding is een heel effectief middel om leerlingen achterstanden te laten inlopen, maar het is vrij duur. Heb je in plaats daarvan instructie in kleine groepen overwogen, en het effect daarvan te evalueren?
2. Instructie zal eerder effect hebben als het een aanvulling is op het normale onderwijs en expliciet is gekoppeld aan wat er in de les wordt behandeld.
3. Heb je nagedacht over hoe je leerlingen en leerkrachten/docenten gaat begeleiden om ervoor te zorgen dat het effect blijvend is, ook tijdens de normale lessen?
4. Een-op-een-begeleiding door onderwijsassistenten/instructeurs is waarschijnlijk vooral zinvol als zij ervaren zijn en daarvoor trainingen hebben gevolgd. Welke trainingen en begeleiding ga je aanbieden?
5. Een-op-een-begeleiding door onderwijsassistenten/instructeurs is grondig geëvalueerd en effectief bevonden. Als je overweegt een interventie in te kopen, zijn deze dan een optie?

Deze interventie is overgenomen uit de 'menukaart' van het Nationaal Programma Onderwijs

Zie ook

- Praktijkaart tutoring

Individuele instructie (tutoring)

Gemiddeld effect (3 maanden leerwinst), gemiddeld bewijs, zeer lage kosten.

Het bewijs 	Maanden leerwinst +3	Kosten
--	---------------------------------------	--

Wat is het?

Een individuele leerling krijgt in dit geval een instructie en taken die persoonlijk en op maat zijn. Ze kunnen de reeks taken (activiteiten) zelfstandig en in eigen tempo uitvoeren.

Hoe effectief is deze interventie?

De impact is positief en wordt groter als er digitale hulpmiddelen (meer directe feedback) worden ingezet. De gemiddelde groei is circa drie maanden.

Hoe overtuigend is het bewijs?

De studies laten zien dat gerichtheid op de groep als geheel matig positieve effecten heeft. Onderzoek wijst uit dat instructies die zijn opgedeeld in stappen, daarna feedback en pas doorgaan als er sprake is van beheersing het beste werkt. De werkwijze toepassen op kleine groepjes lijkt effectiever dan een individuele benadering.

Wat zijn de kosten?

De kosten voor het implementeren van geïndividualiseerd leren is zijn gering, maar worden (aanzienlijk) hoger als de school digitale hulpmiddelen aanschaft. Te denken valt dan aan € 1.500 tot € 2.000 per groep. In sommige gevallen komen daar kosten bij voor professionalisering van de leraren (€ 3.000).

Waar moet je rekening mee houden?

1. Hoe zorg je ervoor dat er voldoende tijd is voor directe interactie tussen de leerkracht/docent en de leerlingen, zowel individueel als klassikaal, als de leerkracht/docent zijn/haar handen vol heeft aan het organiseren en monitoren van individuele activiteiten?
2. Het kan zijn dat individuele instructie alleen effectief is voor leerlingen die hun eigen leren goed kunnen managen (zie ook Metacognitie en zelfregulerend leren). Wat heeft dit voor gevolgen voor jouw leerlingen?
3. Als je digitale middelen gebruikt voor individuele leeractiviteiten, is dat voor de leerlingen een effectieve manier om de stof te oefenen, maar leerlingen hebben daarnaast directe instructie van een leerkracht/docent nodig als er nieuwe stof wordt behandeld of als de leerlingen geen progressie boeken.
4. Heb je instructie in kleine groepen overwogen om leerlingen met verschillende leerbehoeften tegemoet te komen zonder dat dit ten koste gaat van de totale hoeveelheid instructie die de leerlingen ontvangen?

Deze interventie is overgenomen uit de 'menukaart' van het Nationaal Programma Onderwijs

Instructie in kleine groepen (tutoring)

Gemiddeld effect (4 maanden leerwinst), beperkt bewijs, gemiddelde kosten.

Het bewijs 	Maanden leerwinst +4	Kosten
--	---------------------------------------	--

Wat is het?

Een kleine groep is een groepje van circa twee tot vijf leerlingen. De leraar (tutor) kan zich (meestal in een aparte ruimte) focussen op een klein aantal leerlingen. Veelal zijn dit kinderen die een achterstand hebben opgelopen.

Hoe effectief is deze interventie?

De impact is positief (vier maanden), omdat de leraar feedback geeft, zorgt voor betrokkenheid en beter kan afstemmen op de behoeftes. Van belang is wel de kwaliteit van de tutor (de leraar).

Hoe overtuigend is het bewijs?

Het bewijs geldt m.n. tutoring in kleine groepjes met laag presterende leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben. De werking hangt sterk samen met de kwaliteit van de tutor en de grootte van de groep.

Wat zijn de kosten?

De begeleiding van het groepje (4-5 leerlingen) wordt gesteld op 12 weken en dan dagelijks een half uur les. Kosten: € 15.000 op jaarbasis. Training tutoren: € 3.000

Waar moet je rekening mee houden?

1. Instructie in kleine groepen lijkt vooral effectief te zijn als deze gericht is op de specifieke behoeften van de leerlingen. Hoe kun je de behoeften van leerlingen goed beoordelen voordat je een nieuwe interventie inzet?
2. Een-op-een-begeleiding en instructie in kleine groepen zijn beide effectieve interventies, maar omdat groepjes van twee of drie goedkoper zijn, kan het zinvol zijn die optie eerst vaker in te zetten. Heb je overwogen om instructie aan twee- of drietallen als eerste optie te proberen?
3. Training en begeleiding van leerkrachten/docenten kunnen de effectiviteit van instructie in kleine groepen vergroten. Hebben de mensen die nu instructie geven in kleine groepen daarvoor speciale training ontvangen?

Deze interventie is overgenomen uit de 'menukaart' van het Nationaal Programma Onderwijs

Instructie in kleine groepen - High Dosage Tutoring (HDT)

Gemiddeld effect (5 maanden leerwinst), sterk bewijs, hoge kosten.

Het bewijs 	Maanden leerwinst +5	Kosten
--	---------------------------------------	--

Wat is het?

Met High Dosage Tutoring halen leerlingen grote leerachterstanden in, waardoor zij een betere aansluiting krijgen op het groepsniveau. Kort gezegd krijgen leerlingen bij HDT één lesuur per dag extra (rekenen)(taal)(lees)ondersteuning (op 1F-niveau) van een persoonlijke tutor in een 2-op-1 setting onder schooltijd. Ook is er wekelijks contact met de ouders en de leerkrachten worden binnen het project betrokken. De tutores worden professioneel getraind en dagelijks begeleid door de projectleider.

Hoe effectief is deze interventie?

Grote impact. De kloof met het gemiddelde wordt gereduceerd met 40% (UVA).

Hoe overtuigend is het bewijs?

Cook et al. (2014) vinden grote leerwinsten voor de combinatie van High Dosage Tutoring vooral als dit gecombineerd wordt met een programma voor het aanleren van een positieve levenshouding en het ombuigen van negatief gedrag.

Wat zijn de kosten?

Hoge kosten. Afhankelijk van het aantal leerlingen dat in aanmerking komt voor HDT. Kosten per groepje van twee leerlingen: 20 weken x 5 uur = 100 uur. Kosten per groepje: € 5.000

Waar moet je rekening mee houden?

1. Het is nodig om grondig te analyseren welke leerlingen HDT nodig hebben.
2. HDT is meer geschikt voor de wat oudere leerlingen
3. Leg niet alleen het accent op het cognitieve, maar ook op het sociale aspect.
4. Betrek de ouders bij de werkwijze en voortgang van HDT
5. Zorg voor een gestructureerd overleg tussen de tutor en de leerkracht van de leerlingen.
6. De tutor moet goed op de hoogte zijn van de hiaten en daarmee aan de slag gaan.

Deze interventie is overgenomen uit de 'menukaart' van het Nationaal Programma Onderwijs

Zie ook

- Praktijkaart tutoring

Directe instructie

Groot effect (7 maanden leerwinst), sterk bewijs, zeer lage kosten.

Het bewijs 	Maanden leerwinst +7	Kosten
--	---------------------------------------	--

Wat is het?

Directe instructie (DI) is een model waarbij de leraar start met het geven van (interactieve) klassikale instructie. De vervolgvragen stemt de leraar af op de behoeften van de leerlingen. Bij elke les volgens het DI-model vindt een stapsgewijze overgang plaats van leraargestuurd onderwijs naar zelfstandig werken. Het klassieke DI-model bestaat uit een aantal vaste stappen.

Hoe effectief is deze interventie?

Studies tonen aan dat het DI-model goed werkt. De gemiddelde leerwinst is ongeveer 7 maanden. Het model werkt met name goed bij leerlingen met (leer)achterstanden m.b.t. rekenen, taal en ook andere vakken.

Hoe overtuigend is het bewijs?

Het DI-model is één van de meest grondig onderzochte interventies. De effectiviteit is aangetoond in afzonderlijke studies en meta-analyses. Elementen van Directe Instructie zijn vaak zichtbaar in het gedrag van leraren die kwalitatief goed onderwijs verzorgen.

Wat zijn de kosten?

De kosten betreffen vooral scholing (professionalisering). Met name in de implementatiefase is teamscholing aan te bevelen. Daarnaast kan gedacht worden aan begeleiding van de individuele leraren. Kosten worden geraamd op € 100 per leerling.

Waar moet je rekening mee houden?

1. Er zijn verschillende varianten van het directe-instructiemodel. Veel gebruikt is Expliciete Directe Instructie (EDI), daarnaast is er Interactief Gedifferentieerde Directe Instructie (IGDI) en Activerende Directe Instructie (ADI). Kies de variant die bij je school past.
2. Een zorgvuldige invoering is van belang. Dat is een teamaangelegenheid, waarbij leraren elkaar ondersteunen, door intervisie en lesbezoek.
3. Gebruik niet alleen de fasering van het model, maar ook de didactische technieken, zoals controle van begrip, activeren van leerlingen en herhalen van de stof.
4. Kies voor een schoolbrede implementatie, zodat de didactische aanpak voor alle jaargroepen vergelijkbaar is.

Deze interventie is overgenomen uit de 'menukaart' van het Nationaal Programma Onderwijs

Leren van en met medeleerlingen (tutoring)

Gemiddeld effect (5 maanden leerwinst), sterk bewijs, zeer lage kosten.

Het bewijs 	Maanden leerwinst +5	Kosten
--	---------------------------------------	--

Wat is het?

De leerlingen werken in kleine groepjes en ze helpen elkaar. Oudere leerlingen kunnen gekoppeld worden aan jongere leerlingen, maar je kunt ook groepjes samenstellen van leerlingen uit dezelfde groep. Een derde mogelijkheid is wederzijds leren, waarbij leerlingen elkaar afwisselen als instructeur en geïnstrueerde.

Hoe effectief is deze interventie?

De impact van samenwerkend leren (werken) is positief. Vooral gestructureerde benaderingen met goed ontworpen leertaken zijn van groot belang voor de effectiviteit. De extra vooruitgang kan vijf maanden bedragen.

Hoe overtuigend is het bewijs?

Dit aspect is al meer dan veertig jaar onderzocht en vooral bij een heldere structuur en goede taken is er veel bewijs voor de werking.

Wat zijn de kosten?

De kosten kunnen met name geraamd worden in het licht van professionalisering van de leerkrachten. Te denken valt aan € 600 per jaar per leerkracht. Algemene kosten: € 90 per leerling

Waar moet je rekening mee houden?

1. Zijn de activiteiten voldoende uitdagend voor de leerling die instructie krijgt? Heeft de leerling iets aan de instructies van de medeleerling?
2. Hoe zorg je ervoor voor een goede interactie? Welke begeleiding krijgt de leerling die instructie geeft?
3. Trainingen voor medewerkers en leerlingen die instructie geven is essentieel voor het welslagen van de interventie. Hoe bouw je voldoende tijd in om zowel medewerkers als leerlingen die instructie geven te trainen en om na verloop van tijd verbeteringen aan te brengen in het proces?
4. Hoe zorg je ervoor dat de interventie wordt ingezet om bestaande stof te herhalen of te verankeren en niet om nieuwe stof te introduceren?
5. Intensieve blokken van vier tot tien weken blijken het meeste effect te sorteren voor zowel de leerling die instructie geeft als de geïnstrueerde. Is deze intensiteit haalbaar op jouw school?

Deze interventie is overgenomen uit de 'menukaart' van het Nationaal Programma Onderwijs

Zie ook

- Praktijkaart samenwerkend leren

Feedback

Groot effect (8 maanden leerwinst), gemiddeld bewijs, zeer lage kosten.

Het bewijs 	Maanden leerwinst +8	Kosten
--	---------------------------------------	--

Wat is het?

Feedback is de informatie die aan de leerling of de leraar wordt gegeven over de prestaties van de leerling in relatie tot de leerdoelen of de prestaties. De feedback is gericht op het verbeteren van het leren van de leerlingen.

Hoe effectief is deze interventie?

Het geven van feedback is (meestal) zeer effectief voor alle leeftijdsgroepen. Wel is de impact sterk afhankelijk van de kwaliteit van de feedback. Gemiddeld heeft feedback een impact van drie, vier tot soms wel acht maanden.

Hoe overtuigend is het bewijs?

Het geven van feedback is vaak onderzocht. Recenter is er ook veel onderzoek gedaan naar formatieve beoordeling. Er is redelijk veel bewijs dat het geven van feedback positief is (zie ook John Hattie)

Wat zijn de kosten?

De kosten in de dagelijkse praktijk zijn nihil. Wel zal de school gelden moeten reserveren voor de professionele ontwikkeling van de leraren. Te denken valt aan € 10.000 (inclusief begeleiding van de leraren in de groep)

Waar moet je rekening mee houden?

1. Effectieve feedback geven is lastig. Deze conclusies uit breder onderzoek kunnen daar misschien bij helpen. Effectieve feedback moet specifiek, nauwkeurig en duidelijk zijn (bijv. 'Het ging goed omdat je...' in plaats van alleen 'Correct'). Vergelijk wat een leerling nu doet met wat eerder niet goed ging (bijv. 'Ik zie dat je probeerde om X te verbeteren, want het ging nu veel beter dan de vorige keer'). Stimuleer en ondersteun verdere verbeterpogingen. Wees zuinig met feedback anders verliest de feedback zijn betekenis. Geef specifieke tips voor verbetering en zeg niet alleen wat een leerling fout doet. Laat je leerkrachten/docenten effectieve trainingen volgen.
2. Uit breder onderzoek blijkt dat feedback over complexe of lastige taken of doelen moet gaan, want daarmee benadruk je hoe belangrijk het is om door te zetten. Bovendien zal de feedback dan meer gewaardeerd worden door de leerlingen.
3. Feedback kan zowel door leeftijdsgenoten als volwassenen worden gegeven (zie ook Leren van en met medeleerlingen (tutoring)).
4. Heb je nagedacht over eventuele problemen die zich kunnen voordoen als je feedback effectief en consequent wilt toepassen op jouw school?
5. Welke trainingen voor leerkrachten/docenten zijn er nodig om feedback op een succesvolle manier te kunnen inzetten op jouw school?

Deze interventie is overgenomen uit de 'menukaart' van het Nationaal Programma Onderwijs

Beheersingsgericht leren

Gemiddeld effect (5 maanden leerwinst), gemiddeld bewijs, zeer lage kosten.

Het bewijs 	Maanden leerwinst +5	Kosten
--	---------------------------------------	--

Wat is het?

Bij beheersingsgericht leren zijn de resultaten constant, maar verschilt de tijd die leerlingen aan een bepaald onderwerp moeten besteden om dit volledig te beheersen en de leerdoelen te behalen. De leerstof en de leerinhoud worden opgesplitst in eenheden met duidelijk gespecificeerde doelstellingen die worden nagestreefd totdat ze zijn bereikt. De leerlingen doorlopen de blokken en mogen verder als ze 80% beheersen. Leerlingen krijgen extra instructie en ondersteuning als ze het verwachte niveau niet hebben bereikt.

Hoe effectief is deze interventie?

Mastery learning is redelijk effectief: een extra vooruitgang van circa vijf maanden. Beheersingsgericht leren is met name effectief als de lat hoog ligt en als leerlingen samenwerken in groepen (teams) en elkaar ondersteunen.

Hoe overtuigend is het bewijs?

Het onderzoek m.b.t. beheersingsgericht leren is redelijk gedateerd en de bevindingen zijn niet consistent. Van belang is, dat beheersingsgericht leren beter werkt in kortlopende programma's dan in langlopende programma's.

Wat zijn de kosten?

Nauwelijks kosten, maar professionalisering van de leraren wordt aanbevolen (€ 3.000). Ook kan gedacht worden aan de inzet van extra personeel (begeleiding): € 30.000. Algemene kosten: circa € 100 per leerling.

Waar moet je rekening mee houden?

1. Beheersingsgericht leren kun je niet zonder meer invoeren. Wat ga je veranderen en hoe? Hoe beoordeel je of de interventie op jouw school geslaagd is?
2. Leerlingen moeten een hoge score halen voor ze door mogen naar het volgende onderwerp. Hoe bewaak je hun vooruitgang en hoe communiceer je daarover?
3. Hoe kun je ervoor zorgen dat leerlingen elkaar helpen om de stof beter te beheersen?
4. Beheersingsgericht leren lijkt effectief te zijn als aanvullende lesmethode. Hoe bepaal je welke onderwerpen geschikt zijn voor deze interventie?
5. Hoe kun je kinderen die meer tijd nodig hebben om het vereiste niveau per blok te halen extra begeleiden?

Deze interventie is overgenomen uit de 'menukaart' van het Nationaal Programma Onderwijs

Technieken voor begrijpend lezen

Groot effect (6 maanden leerwinst), sterk bewijs, zeer lage kosten.

Het bewijs 	Maanden leerwinst +6	Kosten
--	---------------------------------------	--

Wat is het?

Technieken voor begrijpend lezen zijn gericht op het begrip van geschreven tekst. Leerlingen leren allerlei technieken om te kunnen begrijpen wat ze lezen.

Hoe effectief is deze interventie?

Het aanbieden van interventies voor begrijpend lezen is effectief en levert een rendement op van circa zes maanden extra vooruitgang.

Hoe overtuigend is het bewijs?

Het bewijs voor het effect is aangetoond in veel studies, maar geldt vooral voor leerlingen met een achterstand.

Wat zijn de kosten?

De kosten zijn laag en kunnen gerelateerd worden aan professionalisering en de aanschaf van middelen. Te denken valt aan € 1.400,00 per leraar of € 60,00 per leerling.

Waar moet je rekening mee houden?

1. Voor leerkrachten/docenten is het essentieel dat ze het vereiste moeilijkheidsniveau van de interventies goed kunnen inschatten, zodat die ook echt bijdragen aan een beter leesbegrip. Hoe zorg je ervoor dat de teksten effectief en uitdagend zijn?
2. Voordat je mogelijke oplossingen in kaart kunt brengen, moet je een goede inschatting kunnen maken van de omvang van de leesproblemen, vooral voor oudere leerlingen die moeite hebben met lezen. Leerlingen kunnen moeite hebben met het ontcijferen van woorden, de structuur van de gebruikte taal of met de betekenis van bepaalde woorden, wat per vak kan verschillen. Welke technieken pas je toe om de specifieke behoeften van een leerling vast te stellen?
3. Er zijn allerlei nuttige interventies en methoden waarmee je goede resultaten kunt bereiken, mits je die expliciet en consistent inzet. Hoe bepaal je welke oplossingen aansluiten op de behoeften van je leerlingen en hoe kunnen die oplossingen worden versterkt?
4. Hoe kun je leerlingen technieken voor begrijpend lezen laten ontwikkelen die ze ook breder kunnen toepassen?

Deze interventie is overgenomen uit de 'menukaart' van het Nationaal Programma Onderwijs

Interventies gesproken taal (gesproken-taal-interventies)

Gemiddeld effect (5 maanden leerwinst), sterk bewijs, zeer lage kosten.

Het bewijs 	Maanden leerwinst +5	Kosten
--	---------------------------------------	--

Wat is het?

Bij toepassing van de zogenaamde gesproken-taal-interventies wordt het belang van gesproken taal en verbale interactie in de klas benadrukt. Deze interventies zijn gebaseerd op het idee dat je het begrip en de leesvaardigheid kunt verbeteren via gesprekken in de klas over de inhoud van het leren of over het proces, of beide.

Hoe effectief is deze interventie?

Studies laten een positief effect zien op het leren, de mondelinge taalvaardigheid en tekstbegrip. Het gemiddeld rendement is ongeveer vijf maanden extra vooruitgang in een jaar.

Hoe overtuigend is het bewijs?

Er is veel bewijs voor de effectiviteit van de zogenaamde gesproken-taal-interventies. Vrijwel alle leerlingen kunnen profiteren van de inzet van deze interventie (goed voor jonge en oudere leerlingen, en zeker ook voor kansarme leerlingen)

Wat zijn de kosten?

De kosten zijn laag en met name gericht op de aanschaf van middelen. Te denken valt aan circa € 50,00 per leerling.

Waar moet je rekening mee houden?

1. Hoe kun je leerlingen helpen hun leerproces expliciet te maken via gesproken taal?
2. Hoe koppel je het gebruik van gesproken taal aan het huidige ontwikkelingsniveau van de leerlingen, zodat de interventie een aanvulling is op hun leerproces en aansluit op de lesstof?
3. Welke trainingen hebben de betrokken volwassenen nodig om te zorgen dat zij kunnen bijdragen aan een betere gesproken-taalvaardigheid van de leerlingen?
4. Als je gebruikmaakt van technologie, hoe zorg je dan dat leerlingen een effectieve interactie met elkaar hebben over het geleerde?

Deze interventie is overgenomen uit de 'menukaart' van het Nationaal Programma Onderwijs

C. Sociaal-emotionele en fysieke ontwikkeling

Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen

Gemiddeld effect (4 maanden leerwinst), gemiddeld bewijs, zeer lage kosten.

Het bewijs 	Maanden leerwinst +4	Kosten
--	---------------------------------------	--

Wat is het?

Kinderen gaan naar school om te leren en zichzelf te ontwikkelen. Dit lukt het beste als ze goed in hun vel zitten en zich veilig voelen op school. Welbevinden is bevorderend voor het leren. Maar ook andersom: het krijgen van goed onderwijs is bevorderend voor het welbevinden van kinderen. Bij welbevinden gaat het om het werken aan een omgeving die in de brede zin bijdraagt aan de positieve ontwikkeling tot een gezond, sociaal en zelfstandig mens.

Hoe effectief is deze interventie?

De impact van deze interventie is positief (gemiddeld vier maanden extra ontwikkeling). Van onderscheidend belang is de uitvoering van het programma en de aanpak van de leraar.

Hoe overtuigend is het bewijs?

Uit onderzoek weten we dat werken aan het welbevinden van leerlingen leidt tot betere leerprestaties, betere sociale en emotionele vaardigheden, een afname van probleemgedrag en angst- en depressieklachten, een afname van de inzet van jeugdhulp en jeugdzorg, een verbetering van het werkgeheugen en de concentratie, een positievere houding tegenover school en leerkrachten en meer motivatie om te leren.

Wat zijn de kosten?

De kosten zitten met name in het aanschaffen van middelen en de professionalisering van de leraren. Gemiddeld worden de kosten geraamd op € 80 per leerling.

Waar moet je rekening mee houden?

1. Hoe koppel je deze interventies aan het reguliere lesprogramma?
2. Hoe zorg je voor geschikte trainingen voor leerkrachten/docenten en andere medewerkers om de interventies effectief te kunnen begeleiden?
3. Hoe zorg je ervoor dat alle medewerkers de elementen van welbevinden en sociaal-emotioneel leren consistent verankeren in de dagelijkse schoolpraktijk en toepassen bij alles wat ze doen? Hoe neem je daarin ook de ouders mee: interventies werken het best als ouders ze kunnen ondersteunen.
4. Hoe kun je interventies op een zorgvuldige manier afstemmen op kwetsbare of risicoleerlingen?
5. Hoe zorg je ervoor dat interventies aansluiten bij de behoefte (en dus bij de analyse) en op de juiste wijze worden uitgevoerd?

Typen interventies:

- Sociaal-emotionele vaardigheden
- Sociale probleemoplossende technieken (sociale vaardigheden)
- Veerkracht (leerlingen en leerkrachten)
- Mindfulness / meditatie
- Conflicthantering
- Inzet van peer mediators
- Tegengaan van pesten
- Woedebeheersingsprogramma
- Stressmanagement en coping-vaardigheden
- Vaardigheden om 'nee' te zeggen
- Training van leerkrachten in klassenmanagement en eigen competenties
- Oudertraining in opvoedvaardigheden
- Cognitieve gedragstherapie (voor specifieke groepen)

Deze interventie is overgenomen uit de 'menukaart' van het Nationaal Programma Onderwijs

Sportieve activiteiten

Klein effect (2 maanden leerwinst), beperkt bewijs, gemiddelde kosten.

Het bewijs 	Maanden leerwinst +2	Kosten
--	---------------------------------------	--

Wat is het?

De leerlingen laten deelnemen aan sportactiviteiten als middel om de educatieve betrokkenheid en de prestaties te vergroten.

Hoe effectief is deze interventie?

De impact is positief, maar laag (gemiddeld twee maanden winst). Van belang is de verbinding tussen sportactiviteiten en het leren. De impact van sportactiviteiten is groter voor wat betreft de gezondheid en het sociale vaardigheden.

Hoe overtuigend is het bewijs?

Er zijn niet veel onderzoeken die het verband aantonen tussen sporten en leerprestaties. Het bewijs is beperkt.

Wat zijn de kosten?

De kosten variëren sterk door variabelen als locatie, uitrusting en groepsgrootte. Te denken valt aan € 350 tot € 500 per leerling per jaar.

Waar moet je rekening mee houden?

1. Meedoen aan buitenschoolse sportactiviteiten kan bijdragen aan minder verzuim en minder schooluitval.
2. De verschillende interventies laten een wisselend effect zien en deelname aan sportieve activiteiten leidt niet direct tot betere schoolprestaties. De kwaliteit van de interventie en de mate waarin het leren op school daarin een rol speelt, kunnen een groter verschil maken dan de gekozen interventie zelf.
3. Georganiseerde buitenschoolse activiteiten waarin sport wordt gecombineerd met korte, regelmatige en gestructureerde lessen in lezen, schrijven en rekenen/wiskunde (een-op-een of in groepen), bijvoorbeeld op een naschoolse club of zomerschool, zullen zeer waarschijnlijk meer effect hebben op de schoolprestaties dan alleen sporten.
4. Als je overweegt om sportieve activiteiten in te zetten om de aanwezigheid en betrokkenheid van leerlingen te vergroten en hun prestaties te verbeteren, hoe ga je het effect daarvan dan meten?

Deze interventie is overgenomen uit de 'menukaart' van het Nationaal Programma Onderwijs

Cultuureducatie

Klein effect (2 maanden leerwinst), gemiddeld bewijs, lage kosten.

Het bewijs 	Maanden leerwinst +2	Kosten
--	---------------------------------------	--

Wat is het?

Het opzetten van kunstzinnige en creatieve activiteiten, zoals dans, toneel, muziek, schilderkunst of beeldhouwkunst. Dit kan als onderdeel van het eigen curriculum of als buitenschoolse activiteit.

Hoe effectief is deze interventie?

De impact is laag, maar wel positief. De creatieve ontwikkeling is van belang voor de cognitieve ontwikkeling, maar ook voor het leren in het algemeen en het welbevinden. De extra vooruitgang is ongeveer twee maanden.

Hoe overtuigend is het bewijs?

Enkele onderzoeken (reviews en meta-analyses) wijzen uit dat cultuureducatie kleine voordelen heeft. De kwaliteit van het bewijs wordt als matig beoordeeld.

Wat zijn de kosten?

De kosten zijn sterk afhankelijk van de keuzes die de school maakt. Bijvoorbeeld: muzieklessen laten verzorgen door een professional (één les per week, per groep – 8 groepen). Kosten: € 25.000

Waar moet je rekening mee houden?

1. Uit de onderzoeksresultaten komt naar voren dat de onderzochte interventies zeer uiteenlopende effecten hebben. Hoe verhoudt de door jou gekozen kunstinterventie zich tot wat je wilt verbeteren en hoe weet je of de interventie succesvol zal zijn?
2. Betere leerprestaties blijken haalbaarder te zijn bij jonge leerlingen.
3. Dat het bespelen van een muziekinstrument een positief effect heeft op de leerprestaties is vooral veelbelovend.
4. Op kunst geïnspireerde oplossingen kunnen een manier zijn om oudere leerlingen weer bij het leren te betrekken, maar dat leidt niet altijd tot betere prestaties. Hoe kun je die grotere betrokkenheid inzetten om het lesgeven en leren voor deze leerlingen te verbeteren?
5. Cultuureducatie is een zelfstandig educatief doel, maar is over het algemeen geen erg effectieve manier om de leerprestaties in de kernvakken te verbeteren.

Deze interventie is overgenomen uit de 'menukaart' van het Nationaal Programma Onderwijs

D. Executieve functies

Metacognitie en zelfregulerend leren

Groot effect (7 maanden leerwinst), sterk bewijs, zeer lage kosten.

Het bewijs 	Maanden leerwinst +7	Kosten
--	---------------------------------------	--

Wat is het?

Leerlingen helpen om explicieter na te denken over hun eigen leren. Strategieën aanleren voor het plannen, monitoren en evalueren van het leren. In de kern gaat het om het ontwikkelen van leren leren.

Hoe effectief is deze interventie?

Hoge impact. De leerlingen boeken gemiddeld zeven maanden extra vooruitgang. Deze interventies zijn vaak effectiever als daarbij in groepen wordt samengewerkt, zodat leerlingen elkaar kunnen helpen en tijdens gesprekken hun gedachten onder woorden kunnen brengen.

Hoe overtuigend is het bewijs?

Grote positieve effecten.

Wat zijn de kosten?

Lage kosten. Circa € 90 per leerling, inclusief professionalisering.

Waar moet je rekening mee houden?

1. Welke expliciete tips kun je je leerlingen geven om hen te helpen bij het plannen, monitoren en evalueren van specifieke taken en van bepaalde aspecten van hun leerproces?
2. Hoe kun je hen de gelegenheid geven om deze tips in de praktijk te brengen, eerst met hulp en daarna zelfstandig?
3. Hoe kun je leerlingen uitdagen om voor bepaalde specifieke leertaken hun zelfregulatie en metacognitie te ontwikkelen?
4. Hoe kun je in de klas gesprekken over metacognitie stimuleren, gerelateerd aan het doel en de inhoud van de les?
5. Welke training heb je nodig om je kennis en begrip van deze interventies te vergroten? Heb je ook andere professionele trainingen overwogen, die op andere scholen aantoonbaar effectief zijn gebleken?

Deze interventie is overgenomen uit de 'menukaart' van het Nationaal Programma Onderwijs

Samenwerkend leren

Gemiddeld effect (5 maanden leerwinst), sterk bewijs, zeer lage kosten.

Het bewijs 	Maanden leerwinst +5	Kosten
--	---------------------------------------	--

Wat is het?

Bij het samenwerkend (of coöperatief) leren (werken) werken leerlingen samen aan een activiteit of een leertaak. Leerlingen kunnen werken aan een afzonderlijke taak die een bijdrage levert aan een groter geheel.

Hoe effectief is deze interventie?

De impact van samenwerkend leren (werken) is positief. Vooral gestructureerde benaderingen met goed ontworpen leertaken zijn van groot belang voor de effectiviteit. De extra vooruitgang kan vijf maanden bedragen.

Hoe overtuigend is het bewijs?

Dit aspect is al meer dan veertig jaar onderzocht en vooral bij een heldere structuur en goede taken is er veel bewijs voor de werking.

Wat zijn de kosten?

De kosten kunnen met name geraamd worden in het licht van professionalisering van de leerkrachten. Te denken valt aan € 600 per jaar per leerkracht.

Waar moet je rekening mee houden?

1. Samenwerken gaat niet automatisch: leerlingen hebben daar ondersteuning bij nodig en moeten ermee oefenen.
2. De taken moeten zorgvuldig worden verdeeld en omschreven zodat de samenwerking effectief en efficiënt verloopt. Anders zullen sommige leerlingen proberen het werk in hun eentje te doen.
3. Competitie tussen groepen kan een middel zijn om leerlingen effectiever te laten samenwerken. Een te grote nadruk op competitie kan er echter toe leiden dat de leerlingen vooral willen winnen en te weinig gericht zijn op hun leerprestaties.
4. Het is vooral van belang dat minder goed presterende leerlingen tijdens de samenwerking worden gestimuleerd om actief deel te nemen en hun gedachten onder woorden te brengen, zodat ze optimaal kunnen profiteren van de samenwerking.
5. Heb je nagedacht over de benodigde trainingen voor leerkrachten/docenten om deze interventies effectief te kunnen inzetten?

Deze interventie is overgenomen uit de 'menukaart' van het Nationaal Programma Onderwijs

E. Inzet van personeel

Klassenverkleining

Gemiddeld effect (3 maanden leerwinst), gemiddeld bewijs, hoge kosten.

Het bewijs 	Maanden leerwinst +3	Kosten
--	---------------------------------------	--

Wat is het?

De idee is, dat een verkleining van de groep (minder leerlingen) voor een toename zal zorgen van de aandacht die de leraar kan schenken aan de leerlingen (waardoor de resultaten zullen verbeteren).

Hoe effectief is deze interventie?

Het verkleinen van de klas heeft een bescheiden effect (extra groei drie maanden), maar de impact is wel groter als de verkleining fors is (naar minder dan 20 leerlingen, of beter nog: naar 15 leerlingen). De impact is vooral fors als het gaat om kansarme leerlingen, om jonge leerlingen of om leerlingen met lager sociaal economische status.

Hoe overtuigend is het bewijs?

De evidentie van deze interventie is vooral aangetoond op scholen in achterstandsgebieden, met groepen die bestaan uit minder dan twintig leerlingen.

Wat zijn de kosten?

De kosten zijn hoog, omdat de school een extra leraar moet aanstellen. Te denken valt aan € 40.000 per extra leraar. Bedenk dat er ook ruimte (extra lokalen) nodig is. Ook daar zijn kosten aan verbonden.

Waar moet je rekening mee houden?

1. Een kleine vermindering van het aantal leerlingen in de klas (bijvoorbeeld van 30 naar 25) is waarschijnlijk niet kosteneffectief in vergelijking met andere interventies.
2. Voor jongere kinderen kunnen kleinere klassen misschien voordeel opleveren op de lange termijn.
3. Kleinere klassen hebben alleen effect op het leren als leerkrachten/docenten daardoor ook anders gaan lesgeven. Hoe kun jij de aanpak van de leerkrachten/docenten op jouw school aanpassen? Welk trainingen zijn daarvoor nodig?
4. De voordelen van kleinere klassen zitten hem vooral in een grotere flexibiliteit in het lesgeven en de hoeveelheid er de kwaliteit van de feedback die leerlingen krijgen (zie ook Feedback). Heb je nagedacht over hoe je het leren in kleinere klassen gaat organiseren en hoe je leerlingen betere feedback kunt geven?
5. Heb je, als alternatief voor klassenverkleining, overwogen om je personeel anders in te zetten (zowel leerkrachten/docenten als onderwijsassistenten/instructeurs), zodat de leerkrachten/docenten intensiever met kleinere groepen kunnen werken (zie ook Instructie in kleine groepen (tutoring))?

Deze interventie is overgenomen uit de 'menukaart' van het Nationaal Programma Onderwijs

Onderwijsassistenten/instructeurs

Klein effect (1 maand leerwinst), beperkt bewijs, hoge kosten.

Het bewijs 	Maanden leerwinst +1	Kosten
--	---------------------------------------	--

Wat is het?

Onderwijsassistenten/instructeurs zijn volwassenen die de leraar ondersteunen in de klas. De taken kunnen sterk variëren van school tot school: administratieve ondersteuning, klassikale ondersteuning of hulp aan individuele leerlingen of kleine groepjes.

Hoe effectief is deze interventie?

De impact is laag (één maand extra vooruitgang) als het gaat om administratieve of klassikale ondersteuning. De impact is groter wanneer onderwijsassistenten worden ingezet voor individuele hulp of hulp aan kleine groepjes (drie tot vijf maanden groei). De impact hangt ook sterk af van de effectiviteit van de samenwerking tussen de leraar en de onderwijsassistent.

Hoe overtuigend is het bewijs?

Er is een beperkt aantal onderzoeken en die leiden tot beperkt bewijs. Het bewijs wordt sterker als het gaat om getrainde onderwijsassistenten.

Wat zijn de kosten?

De kosten worden geraamd op € 25.000 per onderwijsassistent.

Waar moet je rekening mee houden?

1. Bij welke activiteiten kan een onderwijsassistent/instructeur effectief worden ingezet en bijdragen aan betere schoolprestaties, in plaats van alleen ondersteunende taken uit te voeren?
2. Heb je geregeld dat leerkrachten/docenten en onderwijsassistenten/instructeurs begeleiding en training ontvangen, zodat ze leren om effectief samen te werken?
3. Hoe voorkom je dat leerkrachten/docenten minder aandacht gaan besteden aan leerlingen die ook door de onderwijsassistenten/instructeurs worden begeleid?
4. Heb je bedacht hoe je het effect van de inzet van je onderwijsassistenten/instructeurs gaat meten?

Deze interventie is overgenomen uit de 'menukaart' van het Nationaal Programma Onderwijs

F. Faciliteiten en randvoorwaarden

Interventies gericht op faciliteiten en randvoorwaarden

Wat is het?

Deze interventies gebruikt u altijd in combinatie met interventies voor meer onderwijs, effectievere inzet van onderwijs, sociaal-emotionele en fysieke ontwikkeling van leerlingen, ontwikkeling van executieve functies of inzet van personeel. Als één van die interventies daarom vraagt, mag u daarvoor ook geld uit het Nationaal Programma Onderwijs inzetten.

Interventies

- Ouderbetrokkenheid (/interventions/20)
- Digitale technologie: IT-hardware en -software voor specifieke interventies (/interventions/8)
- (Tijdelijk) aantrekken of inhuren van nieuw personeel voor specifieke interventies
- Professionalisering die nodig is om gekozen interventies te kunnen uitvoeren, zoals coaching of gerichte trainingen
- Schoolontwikkeling en verbetercultuur
- Systematisch monitoren en bijstellen (data-geïnformeerd werken)
- Leermiddelen: inzet van aanvullende of nieuwe leermiddelen, (formatieve) toetsen en leerlingvolgsystemen, bijvoorbeeld voor maatwerk

Deze interventie is overgenomen uit de 'menukaart' van het Nationaal Programma Onderwijs

Zie ook

- Praktijkkartaat coaching
- Praktijkkartaat professionalisering
- Praktijkkartaat monitoring en evaluatie

Ouderbetrokkenheid

Gemiddeld effect (3 maanden leerwinst), gemiddeld bewijs, gemiddelde kosten.

Het bewijs 	Maanden leerwinst +3	Kosten
--	---------------------------------------	--

Wat is het?

We definiëren ouderbetrokkenheid als de betrokkenheid van de ouders bij het ondersteunen van het leren van hun kinderen.

Hoe effectief is deze interventie?

De impact van ouderbetrokkenheid is gering. De extra leergroei is circa twee tot drie maanden. De ambities van de ouders blijken ook relevant te zijn voor de leerprestaties, al is er beperkt bewijs dat het verhogen van het ambitieniveau van de ouders op de langere termijn tot meer ambitie en betere prestaties bij hun kinderen leidt.

Hoe overtuigend is het bewijs?

De relatie tussen ouderbetrokkenheid en het leersucces van de leerlingen wordt wel veelal aangenomen, maar het bewijs dat dit inderdaad effect heeft, is weinig robuust. Uit onderzoek blijkt, dat er enig effect is bij de ouderbetrokkenheid van jonge leerlingen. Een aantal onderzoeken laten zien, dat ouderbetrokkenheid enigszins effectief kan zijn als de school What's App inzet.

Wat zijn de kosten?

Een school kan bijvoorbeeld workshops laten verzorgen voor ouders (€ 100 per workshop), maar ook overgaan tot de aanschaf van een communicatiemiddel school-ouders (bijvoorbeeld Parro). Kosten € 2,50 per leerling per jaar. Een ander voorbeeld: de school kan een medewerker aanstellen voor de oudercontacten. Kosten: 40.000 op jaarbasis.

Waar moet je rekening mee houden?

1. Betrokkenheid is gemakkelijker te realiseren bij ouders van zeer jonge kinderen. Hoe houd je ouders betrokken als hun kinderen ouder worden?
2. Heb je een flexibele oplossing waarin rekening wordt gehouden met de (werk)agenda van ouders? Ouders van oudere kinderen geven misschien de voorkeur aan kortere sessies op een flexibel tijdstip.
3. Hoe zorg je ervoor dat de ouders zich welkom voelen op school, vooral als ze zelf geen positieve ervaringen hebben met school?
4. Welke praktische ondersteuning, adviezen en begeleiding kun je ouders geven die zichzelf niet in staat achten om hun kinderen te helpen bij het leren, zoals eenvoudige tips om jonge kinderen te helpen met lezen?

Deze interventie is overgenomen uit de 'menukaart' van het Nationaal Programma Onderwijs

Zie ook

- Praktijkkkaart betrekken van ouders
- Praktijkkkaart contact met ouders
- Praktijkkkaart informatiebijeenkomsten voor ouders
- Praktijkkkaart bijeenkomsten ontwikkeling kind
- Praktijkkkaart ouders betrekken bij oefenen
- Praktijkkkaart stimuleren van thuis lezen
- Praktijkkkaart lezen voor ouders
- Praktijkkkaart pittigejarentraining
- Praktijkkkaart REAL-programma

Digitale technologie

Gemiddeld effect (4 maanden leerwinst), sterk bewijs, gemiddelde kosten.

Het bewijs 	Maanden leerwinst +4	Kosten
--	---------------------------------------	--

Wat is het?

Digitale technologie is het gebruik van computers en technologie om de leerprestaties op school te bevorderen. Er zijn zeer uiteenlopende interventies op dit gebied, maar ze zijn grofweg in twee groepen te verdelen: technologie voor leerlingen en voor leraren.

Hoe effectief is deze interventie?

In het algemeen levert de inzet van digitale technologie circa vier maanden leerwinst op.

Hoe overtuigend is het bewijs?

Er is uitgebreid bewijs dat de inzet van digitale technologie een positief effect heeft op het leren van de leerlingen.

Wat zijn de kosten?

De kosten van hardware en software kunnen hoog oplopen (ongeveer € 350 per leerling). Daarnaast moet de school kosten budgetteren voor de scholing van de leerkrachten (€ 600 per groep).

Waar moet je rekening mee houden?

1. Als je technologie effectief wilt inzetten, moeten de leer- en onderwijsdoelen centraal staan en niet de technologie zelf: technologie is geen doel op zich. Je moet duidelijk voor ogen hebben hoe een nieuwe technologie de wisselwerking tussen lesgeven en leren kan verbeteren.
2. Nieuwe technologie leidt niet automatisch tot betere prestaties.
3. Hoe kan een nieuwe technologie leerlingen helpen om harder of efficiënter te werken en het langer vol te houden om zo hun leerproces te verbeteren?
4. Dat leerlingen gemotiveerd zijn om technologie te gebruiken, leidt er niet altijd toe dat ze effectiever gaan leren, zeker als het gebruik van de technologie en de gewenste leerprestaties niet goed op elkaar zijn afgestemd.
5. Leerkrachten/docenten hebben ondersteuning en tijd nodig om nieuwe technologie effectief toe te passen. Ze moeten niet alleen leren hoe de hard- en software werken, maar ze hebben ook training nodig om te leren hoe technologie kan worden ingezet voor betere leerprestaties.
6. Let bij het werken met digitale technologie ook op de privacy en gegevensbescherming van leerlingen.

Deze interventie is overgenomen uit de 'menukaart' van het Nationaal Programma Onderwijs